

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 3

Засновано у 2015 році

Рівне – 2016

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 3 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 327 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габлітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Войтович І. С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Лісова С. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Т. І., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної), проректор з наукової роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шугасва Л.М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ;

Дупак Н. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання РДГУ.

Свідомо про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Упорядники: проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Федяєва В. Л.** - доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №5 від 26 травня 2016 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Сухомлинська О. В. В. О. Сухомлинський про життєві (вітальні) потреби дітей: піклування і захист.....	6
Пузовіт Г. П. Педагогіна складова дозвіллевої діяльності дитини у позашкільних навчальних закладах: соціокультурні виклики.....	15
Павелків Р. В. Роль навчання і виховання у формуванні моральної свідомості особистості молодшого школяра.....	27
Петренко О. Б. Постнекласична парадигма освіти й виховання: теоретичний аналіз.....	40
Потапчук Т. В. Педагогічні умови формування у студентів позитивного ставлення до навчання на заняттях із хорового класу.....	49
Budz I. F. Prospects in gifted education development: worldwide tendencies.....	56
Антонець Н. Б. Мікроісторія освіти: Ровенська школа-інтернат № 1 у долі її вихованців (початок 1960-х рр.).....	64
Бісовецька Л. А. Роль періодичної преси у формуванні особистості школяра.....	74
Бричок С. Б. Психолого-педагогічна діагностика у роботі куратора студентської групи.....	82
Ганжа М. В. Вплив мистецтва дизайну на виховання патріотичних почуттів молодших школярів.....	90
Гринькова Н. М. До проблеми формування педагогічної компетентності батьків з питань морального виховання молодших школярів в умовах позашкільного навчального закладу.....	98
Гудовсек О. А. Інноваційна технологія диференційованого навчання Світлани Логачевської.....	108
Жданович Ю. М. Теоретичні засади організації змістовного дозвілля для дітей переселенців.....	114
Петренко С. В. Мультимедійні презентації як інноватика у виховній діяльності.....	122
Семенов О. С. Психолого-педагогічні чинники та закономірності формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі.....	129
Сергєєва Н. В. Психолого-педагогічні методи дослідження ціннісно-орієнтованої активності підлітків.....	139
Сойчук Р. Л. Особливості організації проектної діяльності у процесі виховання національного самоствердження учнівської молоді.....	146
Стельмашук Ж. Г. Педагогічні умови ефективної взаємодії сім'ї і школи у вихованні дисциплінованості учнів.....	155
Трохимчук І. М. Дослідницька діяльність як засіб формування екологічної вихованості учнів.....	165
Ціпан Т. С. Професійна компетентність сучасного вчителя.....	174

Ярмошук О. О., Василюк В. М. Використання мнемотехніки як активного методу навчання на заняттях зі студентами спеціальності «Фізичне виховання»	182
Добрики молодих науковців	
Баліка Л. М. Бібліопедагогіка як наука про вивчення читацьких інтересів.....	190
Бірюк Д. О. Інноваційні підходи як стратегія й педагогічна умова реалізації менеджменту у вітчизняних вищих педагогічних освітніх закладах початку ХХІ століття	195
Брончук О. Л. Роль поетичного слова як засобу стимулювання творчої активності молодших школярів	208
Булавина Ю. В. Організація правового виховання учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах як педагогічна проблема	212
Гаврилюк О. С. Морально-естетичне виховання молодших школярів засобами мистецтва	220
Давидюк І. В. Основні інноваційні напрями підготовки майбутніх вчителів початкових класів до оздоровчо-спортивної роботи.....	226
Долженко С. Г. Попередження неуспішності молодших школярів як психолого-педагогічна проблема (50-80-ті роки ХХ ст.)	232
Кашуба А. А. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор	245
Котлярчук Г. Й. Формування в учнів основної і старшої школи пізнавального інтересу до природи за допомогою ТРВЗ-технології у процесі вивчення української літератури.....	251
Максимюк Л. П. До питання професійно-педагогічної культури вчителя.....	256
Мар'юсик І. В. Ігрова діяльність як засіб формування еколого-валеологічної культури молодших школярів	263
Михальчук Ю. Б. Естетичне світосприймання як соціально-педагогічна проблема	270
Паврозник В. Ю. Естетичне виховання дітей молодшого шкільного віку засобами мистецтва.....	275
Пироженко П. В. Гуманізація навчального процесу як складова реформи шкільної освіти в КНР	280
Пташук О. А. Естетична культура особистості як мета естетичного виховання: теоретичний аналіз	289
Стрілецька К. А. Казкотерапія як метод формування моральних якостей молодших школярів	295
Федорук О. М. Професійна підготовка документознавця в інформаційному середовищі як об'єкт педагогічного дослідження	303
Шелюк Г. В. Специфіка виховного процесу у початкових школах Св. Синоду (на матеріалах журналу «Церковно-приходская школа»)	308
Шидловський А. І. Змістовно-організаційні особливості технології формування професійної компетентності майбутніх учителів фізико-технологічного профілю.....	318

Abstract. In the article patriotic education is considered as education that generates a sense of belonging to the history, traditions and culture of our people, love to our country, concern for the fate of our people, our future. To educate the young generation, with deep conscious stance, is possible under condition of development of national education, in which the system of education and training is based on the ideas of philosophy, the principles of Ukrainian ethnopedagogy, ethnography, foundations of the Christian religion, scientific educational thought, family and patriotic education, etc. The influence of art design at forming of a personality is highlighted. The potential of design-activity in forming patriotism of junior schoolchildren is outlined and it is analyzed its impact on the public consciousness of a personality.

The role of the surrounding environment in the patriotic education of pupils, the improvement of which is carried out by means of the design activities (artistic design) is considered in detail. It is proved that Ukrainian decorative and applied art is one of the most important sources of the development of modern national design. The process of the patriotic education of the person occurs better when during the teaching activities the intellectual, artistic and technological creativity will be integrated .

Keywords: art design, patriotic education, substantive work, ethnodesign.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2016

Н. М. Гринькова

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БАТЬКІВ З ПИТАНЬ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті розкривається зміст і структура поняття «педагогічна компетентність батьків, виокремлено й охарактеризовано її компоненти з відповідними показниками: когнітивно-орієнтаційний (система знань, необхідних для здійснення морального виховання), емоційно-ціннісний (ставлення до проблем виховання, а також вміння співпрацювати з дитиною), діяльнісний (готовність до реалізації знань, бажання підвищувати свій педагогічний рівень); представлено методичні аспекти формування педагогічної компетентності батьків із питань морального виховання учнів початкової школи в умовах позашкільного навчального закладу, що здійснено авторкою у контексті проведеної дослідно-експериментальної роботи.

Ключові слова: компетентність, компетенція, педагогічна компетентність батьків, позашкільний навчальний заклад, моральне виховання, молодший школяр, зустрічі «у колі сім'ї», «уроки взаємонавчання».

Постановка проблеми. В умовах пошуку оптимальних змісту і шляхів формування повноцінної підростаючої особистості залишається актуальним виховання таких моральних рис, як чесність, працьовитість, толерантність, доброзичливість, конкурентність, цілеспрямованість. Однак через наявну у суспільстві кризу духовності, нівелювання цінностей життя, загострення проблем сімейного виховання, моральному вихованню особистості не надається належна увага. Розв'язання цієї проблеми можливе завдяки створенню гнучкої системи виховання дітей та молоді, яка б урахувувала і потреби часу і, водночас, задовольняла запити та інтереси підростаючої особистості.

Одне з провідних місць у цій системі посідає позашкільна освіта, яка сприяє всебічному розвитку особистості, забезпечує умови її соціалізації у вільний від навчання час. Специфікою діяльності навчальних закладів системи позашкільної освіти і виховання є швидке реагування на суспільні запити, на інтереси та потреби молодого покоління, вимоги держави щодо освіти і виховання особистості.

У Законі України «Про освіту» [2], «Концепції виховання гуманістичних цінностей учнів» [1], «Концепції виховання дітей та молоді в національній системі освіти» [3], «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» [5], програмі «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» [6] акцентовано на потребі налагодження взаємодії всіх суб'єктів виховного процесу, активізації пошуку шляхів удосконалення процесу морального виховання.

Таким чином, виникає потреба у розширенні кола суб'єктів виховання, координації зусиль батьків і педагогів усіх закладів освіти для забезпечення адекватності виховного впливу на молодшого школяра. Відтак, питання підвищення педагогічної компетентності батьків із питань морального виховання учнів початкової школи в умовах позашкільного навчального закладу набуває особливої актуальності і значущості.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проведений нами аналіз науково-педагогічної та методичної літератури засвідчив, що окресленій проблемі присвячено ряд досліджень. Так, філософські засади і передумови морального виховання охарактеризовано в роботах А. Ахвердова, Н. Бердяєва, А. Гусейнова, Н. Крутова, А. Лопуховської, О. Целікової та інших.

Психологічні механізми та закономірності морального виховання школярів розкрито в роботах психологів: С. Анісімова, Т. Ващенко, В. Гуріна, М. Іванчук, Д. Колесова, Н. Непомнящої, Р. Павелківа, В. Рибалки, Є. Суботського.

Методи та форми організації морального виховання вивчали Е. Беловерцев, З. Васильєва, В. Кротов, Л. Маленкова, В. Чернокозова, Н. Щуркова. Технологічний підхід у навчально-виховному процесі обґрунтовано Л. Маленковою, О. Пехотою, Л. Шульгою, В. Кукушиним. Особистісно орієнтований підхід в організації морального виховання вивчали І. Бех, О. Бондаревська, В. Бучківська, К. Чорна, І. Якіманська.

Зміст поняття «компетентність» став предметом аналізу В. Бондаря, О. Булавенко, І. Гушлевської, О. Козиревої, Т. Амелченко, І. Кислої.

Характеристика процесу формування професійної компетентності здійснена в працях С. Алієва, Н. Болтенкова, Т. Колупасової, О. Заславської.

У роботах Ю. Бугана, К. Старченко, О. Козакова, Ю. Мальваного, А. Розенберга проаналізовано діагностичні підходи до визначення рівня компетентності педагога.

Розробці проблеми підвищення педагогічної компетентності батьків із питань морального виховання велику увагу приділяли класики педагогічної науки П. Блонський, Г. Ващенко, П. Лесгафт, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Шацький. У контексті нашого наукового пошуку важливим є дослідження організації взаємодії школи і сім'ї у вихованні дітей, здійснені Г. Авдіянц, Т. Алексєєнко, М. Боритком, С. Будзей, М. Генік, О. Докукіною, О. Захаренком, С. Корнієнко, Є. Коротаєвою, Т. Кравченко, С. Мартиненко, Л. Назаренко, Є. Новіковим, В. Тернопільською, Р. Шулигіною та ін.

Актуальність порушеної проблеми зумовила вибір теми статті, мета якої полягає в розкритті методичних аспектів формування педагогічної компетентності батьків із питань морального виховання учнів початкової школи в умовах позашкільного навчального закладу, що здійснено авторкою у контексті проведеної дослідно-експериментальної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна сім'я вирізняється цілеспрямованою переорієнтацією на нові цінності ринкової економіки. В таких умовах головними важелями виховання все частіше виступають матеріальні цінності, що негативно відображається на моральності дітей, знижує можливості виховного впливу загальноосвітніх навчальних закладів. Натомість позашкільний навчальний заклад має можливості для формування моральності учнів початкових класів, прилучення до моральних цінностей суспільства. Однак, не дивлячись на існуючу відмінність, позашкільний навчальний заклад, школа і сім'я – це могутні виховні сили, які за умов налагодження позитивної взаємодії можуть створити оптимальні умови для морального виховання молодших школярів.

Як засвідчили результати проведеного дослідження, в умовах позашкільного навчального закладу досить легко вдалося налагодити спільну взаємодію між батьками та педагогами, що, на нашу думку, пояснюється принципом добровільності, на основі якого будується діяльність у цьому закладі. Звідси важлива перевага позашкільного виховного простору: батьки зацікавлені в тому, щоб їх дитина не просто задовольняла власні інтереси, а розвивалася, збагачувалася духовно і морально. В цих умовах забезпечення адекватності виховних впливів педагогів і батьків є важливою умовою ефективності морального становлення молодших школярів, що у свою чергу забезпечується через підвищення рівня педагогічної компетентності батьків [8].

Термін «компетентність» (від лат. «competentes», «competentis» – відповідний, здібний) вказує на сукупність відповідних знань, які необхідні для ефективної професійної діяльності, а також передбачає оволодіння уміннями, досвідом у певній галузі [7, с. 346].

Дефініція базових категорій в теорії професійної підготовки спеціалістів освітньої сфери репрезентує різноаспектність понять

«компетентність» і «компетенція». Компетенція – це коло питань, проблем, у вирішенні яких особа має певні повноваження, знання, досвід [7, с. 347].

Таким чином, термін «педагогічна компетентність батьків із питань морального виховання» ми розуміємо як сукупність відповідних знань, які необхідні для здійснення ефективної виховної діяльності, що також передбачає оволодіння уміннями, досвідом у педагогічній діяльності з питань формування моральної вихованості учнів молодшого шкільного віку.

Із метою оцінювання результатів проведеної роботи з батьками нами було виокремлено й охарактеризовано компоненти з відповідними показниками: когнітивно-орієнтаційний (система знань, необхідних для здійснення морального виховання), емоційно-ціннісний (ставлення до проблем виховання, а також вміння співпрацювати із дитиною), діяльнісний (готовність до реалізації знань, бажання підвищувати свій педагогічний рівень).

Для оцінювання ефективності здійсненої роботи виокремлено високий, середній та низький рівні сформованості педагогічної компетентності батьків (див. таблиця 1).

Дослідженню виховної спрямованості сімей сприяло проведення з молодшими школярами морально-етичних бесід на теми: «Мій дім – моя фортеця», «Мої батьки – мої друзі», «Наймиліше слово – мама», «Чи потрібно допомагати мамі?», «Ми з татом – дружна команда», «Бабуся і дідусь – скарбниця мудрості», «Батьки навчають мене жити...», «Навіщо потрібні сестри та брати?», «Хто навчає нас життєвій мудрості?», «Чому плаче матуся?», «Батьки теж люблять солоденьке», «Ми теж будемо старими... », «Традиції нашої сім'ї» тощо. Важливим у цьому напрямі стало проведення виховної години на тему: «Батьки навчають мене жити». Ми диференціювали сім'ї молодших школярів, які навчаються в позашкільних навчальних закладах, за активністю виховної діяльності батьків.

Таблиця 1

Характеристика рівнів сформованості педагогічної компетентності батьків молодших школярів, які навчаються в позашкільних навчальних закладах

Когнітивно-орієнтаційний компонент (система знань, необхідних для здійснення морального виховання)		
<u>Високий</u>	<u>Середній</u>	<u>Низький</u>
Володіють достатньо повними системними знаннями особливостей, змісту, засобів морального виховання в сім'ї	Притаманні адекватні, але недостатньо повні знання проблеми морального виховання в сімейному колі	Не володіють відповідними знаннями щодо здійснення морального виховання

Емоційно-ціннісний компонент (ставлення до проблем виховання, а також вміння співпрацювати із дитиною)		
<u>Високий</u>	<u>Середній</u>	<u>Низький</u>
Проявляють позитивне ставлення до проблем виховання, вміють налагоджувати взаємини з дітьми	Не завжди проявляються позитивні тенденції у ставленні до морального виховання; те саме стосується вміння налагоджувати стосунки із дитиною	Характеризуються байдужістю до виховання дітей, не вміють налагоджувати взаємини із дітьми
Діяльнісний компонент (готовність до реалізації знань, бажання підвищувати свій педагогічний рівень)		
<u>Високий</u>	<u>Середній</u>	<u>Низький</u>
Здійснюють систематичну виховну роботу у контексті морального виховання, активно підвищують свій педагогічний рівень.	Виховна робота не характеризується системністю; бажання підвищувати свій педагогічний рівень співвідноситься із послабленою активністю	Педагогічні знання не втілюються на практиці через їх часткову або повну відсутність; не прагнуть до збагачення педагогічних знань

Нами виокремлені такі типи сімей: конструктивні (пасивні та активні) та деструктивні, що було враховано при організації педагогічної просвіти батьків та забезпечення адекватності виховних впливів сім'ї і педагогів позашкільних навчальних закладів.

Таким чином, із метою підвищення рівня педагогічної компетентності батьків, формування вмінь активно здійснювати виховний процес у плані морального виховання молодших школярів ефективним виявилось проведення роботи із педагогічного всеобучу батьків. Така робота проводилася упродовж двох років одночасно з підготовкою педагогів та проведенням виховної роботи з учнями початкових класів, які навчаються в гуртках і секціях позашкільних навчальних закладів.

Із метою організації ефективної роботи з батьками було визначено такі форми роботи: проведення консультацій, бесід (індивідуальних, групових), лекційних занять, семінарів, тренінгів, рольових ігор, зустрічей «у колі сім'ї», «уроків взаємонавчання», запрошення батьків до обговорення проблем, які пов'язані з використанням експериментальної технології морального виховання на проблемно-методичних семінарах, засіданнях круглих столів, проблемних груп, на спільних підсумкових конференціях тощо. Крім того, батьків залучали до проведення гурткових

«сімейних занять», презентацій, звітів, виховних годин, благодійних акцій. Робота з батьками здійснювалася відповідно до складеного нами плану (див. таблиця 2).

Ознайомленню батьків із новинками науково-методичної та психолого-педагогічної літератури, сучасними виховними технологіями сприяло проведення лекцій, тренінгів. Ефективним у роботі з батьками виявилось проведення тренінгів для батьків учнів початкових класів, які навчаються в гуртках та секціях позашкільних навчальних закладів, оскільки застосування тренінгової форми передбачало формування умінь діяти в нестандартних ситуаціях, використовувати методи переконання, навіювання, ігнорування, покарання з метою формування сталої моральної поведінки, становлення світоглядної позиції, розвитку життєвих ціннісних орієнтирів тощо.

Для організації роботи з батьками було розроблено орієнтовний тематичний план, який використовували педагоги експериментальних позашкільних навчальних закладів для проведення лекційних та тренінгових занять.

Таблиця 2

План роботи з підготовки батьків до здійснення морального виховання

Завдання	Форми роботи	Термін виконання
1. Моніторинг педагогічної компетен-тності батьків щодо морального виховання молодших школярів	Усне та письмове опитування	1 раз на місяць
2. Теоретична підготовка батьків із питань організації та здійснення виховної роботи	Лекції Консультації	1 раз на місяць Постійно
3. Формування практичних навичок організації та реалізації виховної роботи	Тренінги	1 раз на 2 місяці
4. Організація спільної взаємодії з педагогами і дітьми	«Зустрічі в колі сім'ї», конкурси, екскурсії, виставки, благодійні акції та рейди	Згідно з планом проведення

Проведення консультацій для батьків учнів початкових класів, які навчаються у позашкільних навчальних закладах, мало на меті надання допомоги у вирішенні проблем, пов'язаних із проведенням спільних виховних заходів, організацією морального виховання в сімейному колі тощо. Крім того, консультації давали можливість скоординувати діяльність батьків та педагогів із метою корекції негативних проявів поведінки учнів початкових класів.

У роботі з батьками використовувались рольові ігри, які сприяли формуванню навичок здійснення виховного впливу на дітей, а також налагодження позитивної спільної взаємодії між батьками та молодшими школярами. Основою для проведення рольових ігор було обрано різні життєві ситуації, в яких батьки виступали в ролі «псевдовихователів», заклопотаних батьків, яким не вистачає часу на виховання своїх дітей, «неслухняних» дітей, які вимагають уваги та любові тощо. Використання такого інтерактивного методу, як засвідчили результати проведеного опитування в ході експерименту, допомогло батькам «переоцінити власні можливості, поведінку по відношенню до власної дитини», «усвідомити і зрозуміти, що відбувається з нею в тій чи іншій ситуації», «переконатися в необхідності пошуку оптимальних шляхів морального виховання». Таким чином, нами врахований діяльнісний характер сімейного виховання, визначений О. Г. Кучерявим [4, с. 393].

Вагому допомогу батькам, а також педагогам позашкільних навчальних закладів в організації морального виховання, як засвідчили результати проведеного дослідження, надало проведення зустрічей «У колі сім'ї», «Уроків взаємонавчання». Такі заходи були спрямовано на обмін досвідом між всіма суб'єктами виховного процесу і проходили у формі доповідей, презентацій-обговорень, виставок, тощо. Залучення батьків до проведення проблемно-методичних семінарів, засідань круглих столів, проблемних груп сприяло не лише створенню умов для співробітництва, взаємопідтримки, а й, насамперед, визначенню актуальних проблем, пов'язаних із організацією морального виховання в позашкільних навчальних закладах, інформуванню батьків про результати експериментальної роботи тощо.

Ефективною у процесі морального виховання молодших школярів, як підтверджують результати проведеного дослідження, виявилася робота, пов'язана із залученням батьків до проведення гурткових так званих «сімейних занять», виховних годин, благодійних акцій. Зокрема, «сімейні заняття» мали на меті налагодити позитивні взаємини між батьками та молодшими школярами, створити атмосферу довіри, відповідальності за результати своєї праці, активізувати метод прикладу для формування моральної поведінки учнів початкових класів. Так, було проведено спільні заняття з батьками в гуртках образотворчого мистецтва, «м'якої іграшки», спортивно-оздоровчому, фольклорній студії тощо. Для проведення занять гуртка образотворчого мистецтва пропонувалися такі теми: «Малювання сімейного дерева», «Домашні пригоди у вихідний день», «Тато, мама, братик і я – щаслива сім'я», створення композицій, виготовлення подарунків для бабусі, дідуся.

Підвищеною рівня педагогічної компетентності батьків із питань організації морального виховання молодших школярів сприяло залучення батьків до організації та проведення благодійних акцій та рейдів: «Подаруй іграшку вихованцю дитячого будинку», «Всі діти люблять свято», «Допоможи бабусі», «Птахи потребують твоєї допомоги», «Посади дерево». Проведення подібної роботи сприяло вихованню у молодших школярів доброзичливості, чуйності, турботливості, працьовитості, а також допомагало батькам краще зрозуміти свою дитину, навчитися

використовувати різні засоби і методи впливу на дитину. Ефективним виявилось виконання спільного домашнього завдання після проведення виховних годин на теми «Батьки навчають мене жити».

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, зазначене вище дає підстави стверджувати, що підвищення педагогічної компетентності батьків із питань морального виховання учнів початкової школи в умовах позашкільного навчального закладу можливе за умови проведення систематичної виховної роботи з молодшими школярами, за такого підходу важливим було врахування їхніх вікових та індивідуальних особливостей, використання системи організаційних форм та методів, які враховували особливості позашкільного виховного простору, а також диференціацію клубів, секцій та гуртків позашкільних навчальних закладів за напрямками. Необхідною педагогічною умовою, яка сприяла підвищенню рівня вихованості учнів початкових класів, була підготовка педагогів позашкільних навчальних закладів та батьків молодших школярів до здійснення виховної роботи в контексті морального виховання.

Таким чином, зазначене вище дає підстави стверджувати, що формування педагогічної компетентності батьків із питань морального виховання учнів початкової школи в умовах позашкільного навчального закладу можливе за умови проведення систематичного всеобучу батьків, забезпечення адекватності виховних впливів батьків і педагогів позашкільних навчальних закладів, що було реалізовано нами на основі врахування принципів співробітництва, співдіяльності, взаємодопомоги та взаємопідтримки. У такій системі взаємодії педагоги були помічниками батьків, надаючи необхідну інформацію для підвищення рівня обізнаності щодо морального виховання їхніх дітей. У свою чергу, батьки допомагали педагогам при проведенні виховних заходів, у здобутті відомостей про результати виховного впливу.

Перспективами подальших розвідок у цій сфері є питання морального виховання учнів різних вікових груп у процесі взаємодії загальноосвітніх навчальних закладів і сім'ї, підготовки педагогічних кадрів для забезпечення взаємодії учасників виховного процесу тощо.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів // Шкільний світ. – 2005. – № 45 (грудень). – С. 4-11.
2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] : постанова Верховної Ради України від 23.05.1991 №1060-ХІІ, редакція 01.04.2014, підстава наказ №1166-18. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page3>.
3. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти // Інформаційний збірник МОУ. – 1996. – № 13. – С. 2-5.
4. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти: навчальний посібник / О. Г. Кучерявий. – К. : Видавничий дім «Слово», 2014. – 440 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2001. – 11–18 липня. – С. 2–6.

6. Основні орієнтири виховання учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 31.10.2011 № 124. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/ua/activity/education/extracurricular-activities-and-children-rights-protection/196/6561/>.
7. Словник іншомовних слів / Уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К. : Наукова думка, 2000. – 784 с
8. Шагай Н. М. Педагогічні умови морального виховання учнів початкових класів у позашкільних навчальних закладах : дис. канд. пед. наук: 13.00.07 / Рівненський держ. гуманітарний ун-т. – Рівне, 2007. – 339 с. general to the result.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Bekh I. D. Kontsepsiia vykhovannia humanistychnykh tsinnostey uchniv [The concept of bringing up of humanistic values of students] Shkilnyy svit, – 2005. – № 45 (hruden). – S.4-11. (in Ukrainian)
2. Zakon Ukrayiny “Pro osvitu” [The law of Ukraine “On education”] [Elektronnyy resurs] : postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 23.05.1991 №1060-XII, redaktsiya 01.04.2014, pidstava nakaz №1166-18. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/page3>.(in Ukrainian)
3. Kontsepsiya vykhovannya ditey ta molodi u natsionalniy systemi osvity [The concept of bringing-up of children and youth in the national education system] // Informatsiynny zbirnyk MOU. – 1996. – №13. – S.2-5. (in Ukrainian)
4. Kucheriavyi O.H. Pedahohika: osobystisno-rozvyvalni aspekty: navchalnyy posibnyk [Pedagogy: personality-oriented aspects] / O.H. Kucheryavyi. – K.: Vydavnychyy dim “Slovo”, 2014. – 440 s. (in Ukrainian)
5. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrayiny u XXI stolitti [National doctrine of education development of Ukraine in the XXI century] // Osvita. – 2001. – 11 – 18 lytnia. – S. 2 – 6. (in Ukrainian)
6. Osnovni oriyentyry vykhovannya uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy [The basic guidelines of education of 1-11 formers educational institutions of Ukraine] [Elektronnyy resurs] : nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrayiny vid 31.10.2011 № 124. – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua/ua/activity/education/extracurricular-activities-and-children-rights-protection/196/6561/>. (in Ukrainian)
7. Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words] / Uklad. S.M. Morozov, L.M. Shkaraputa. – K.: Naukova dumka, 2000. – 784 s. (in Ukrainian)
8. Shahay N. M. Pedahohichni umovy moralnoho vykhovannya uchniv pochatkovykh klasiv u pozashkilnykh navchalnykh zakladakh [Pedagogical conditions of moral education of primary school students in extracurricular educational institutions] : dys. kand. ped. nauk: 13.00.07 / Rivnenskyi derzh. humanitarny un-t. – Rivne, 2007. – 339 s. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье раскрывается содержание и структура понятия «педагогическая компетентность родителей, выделены и охарактеризованы ее компоненты с соответствующими показателями: когнитивно-ориентационный (система знаний, необходимых для осуществления нравственного воспитания), эмоционально-ценностный (отношение к проблемам воспитания, а также умение сотрудничать с ребенком), деятельностный (готовность к реализации знаний, желание повышать свой педагогический уровень); представлены методические аспекты повышения педагогической компетентности родителей по вопросам морального воспитания учеников начальной школы в условиях внешкольного учебного заведения, что осуществлено автором в контексте проведенной опытно-экспериментальной работы.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, педагогическая компетентность родителей, внешкольное учебное заведение, моральное воспитание, младший школьник.

Abstract. The article reveals the content and structure of the notion “pedagogical competence of parents”; the components with related indicators: cognitive-orientation (the system of knowledge which is necessary for the implementation of moral education), emotional value (in relation to problems of education, as well as the ability to cooperate with the child), activity (the readiness to implement knowledge, a desire to increase his pedagogical level) are characterized; methodical aspects of forming of pedagogical competence of parents on issues of moral education of primary school pupils in the conditions of extracurricular educational establishment, that it is carried out by the author in the context of the experimental work are presented .

To assess the effectiveness of the work high, medium and low levels of formation of pedagogical competence of parents are allocated. The effective forms of organization of work with parents such as consultations, conversations, lectures, seminars, trainings, role-games, meeting “in the circle of family”, lessons of co-education”, problem-methodical seminars, “problematic group tables” are offered and analyzed.

It is proved that formation of pedagogical competence of parents on issues of moral education of primary school pupils in the conditions of extracurricular educational institutions depends on the systematic education of parents, adequacy of the educational influences of parents and teachers of preschool institutions on the basis of the principles of cooperation, mutual assistance and mutual support.

Keywords: competence, pedagogical competence of parents, extracurricular school, moral education, primary pupil, meeting “in the family circle”, “lessons of mutual learning”.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2016

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 3

Упорядники:
проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 26.05.2016 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 22,7. Замовлення №191/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33027, Рівне, вул. С.Бандери, 12; тел.: 0-362-26-48-83

I – 66   **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 3 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 327 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016